

רשות ההגבלים העסקיים

החלטה לפי סעיף 14 לחוק ההגבלים העסקיים, התשמ"ח-1988

בדבר מתן פטור מאישור בית הדין להסדר כובל

להסכם בין כרטיסי אשראי לישראל בע"מ, דיינרס קלוב ישראל בע"מ

ובנק אגוד לישראל בע"מ

א. פתח דבר

ביום 29 בנובמבר 2015 הונחה בפניי בקשה למתן פטור לפי סעיף 14 לחוק ההגבלים העסקיים, התשמ"ח-1988 (להלן: "החוק") להסדר כובל בין כרטיסי אשראי לישראל בע"מ (להלן: "כאלי"), דיינרס קלוב ישראל בע"מ (להלן: "דיינרס") ובנק אגוד לישראל בע"מ (להלן: "בנק אגוד"), לפיו מוענקים לבנק אגוד תמלוגים בגין עמידה ביעדי הנפקה ושימוש בכרטיסי אשראי של כאל ודיינרס, בתנאי ששיעור מינימאלי מכלל כרטיסי האשראי המונפקים על-ידי אגוד יונפקו במשותף עם כאל או דיינרס.

לאחר שבחנתי את ההסדר ואת חבילות המצויות בו, כמו גם את השפעתם האפשרית על התחרות בשווקים הרלוונטיים, ולאחר שנועצתי בוועדה לפטורים ולמיזוגים, שוכנעתי כי אין בהסדר ובכבילות שבו כדי לפגוע פגיעה של ממש בתחרות בשווקים כאמור, כי עיקרו של ההסדר אינו בהפחתת התחרות או במניעתה וכי אין בו כבילות שאינן נחוצות למימוש עיקרו. מטעמים אלו ראוי ההסדר לפטור לפי סעיף 14 לחוק, כמפורט להלן.

ב. הצדדים להסדר

כאל היא חברה פרטית בשליטת בנק דיסקונט לישראל בע"מ (כ-72%) ובבעלות הבנק הבינלאומי הראשון לישראל בע"מ (כ-28%). כאל עוסקת בהנפקה ובסליקה של כרטיסי אשראי וכרטיסי בנק¹ המשויכים למותגים הבינלאומיים ויזה ומאסטרקארד, במתן אשראי למחזיקי כרטיסי האשראי ולבתי העסק הנסלקים על ידה, במתן שירותי ניכיון לבתי עסק ובמתן שירותים נלווים נוספים. כאל הנה אחת משלוש חברות כרטיסי האשראי הפועלות בישראל.

דיינרס היא חברה פרטית המוחזקת על ידי כאל (51%), דור אלון פיננסיס בע"מ (12.25%) ואלון ריבוע כחול ישראל בע"מ (36.75%). דיינרס עוסקת בהנפקת וסליקת כרטיסי אשראי וכרטיסי בנק המשויכים למותג הבינלאומי דיינרס קלוב ובמתן שירותים נלווים נוספים.

¹ כרטיס בנק הינו כרטיס המיועד למשיכת מזומנים באמצעות מכשירי בנק ממוכנים.

בנק אגוד הוא תאגיד בנקאי, השישי בגודלו במערכת הבנקאות בישראל. הבנק מצוי בבעלות שלמה אליהו אחזקות בע"מ (22.92%), ישעיהו לנדאו אחזקות (1993) בע"מ (21.65%), נכסי דוד לובינסקי (אחזקות) 1993 בע"מ (16.5%), נכסי שרודר בע"מ (6.36%), אליהו חברה לביטוח בע"מ (4.2%), ישעיהו לנדאו נכסים (1998) בע"מ (3.13%) והיתרה בידי הציבור.²

ג. ההסדר

ביום 27.10.2015 חתמו הצדדים על תוספות לשני הסכמים משנת 2010, בין בנק אגוד לבין כאל ודיינרס (בנפרד), אשר בעניינם ניתן פטור לפי סעיף 14 לחוק ביום 1.12.2010 (להלן: "**ההסכמים**").³

בהסכמים נקבע כי כאל ודיינרס ינפיקו, במשותף עם בנק אגוד, כרטיסי אשראי, כרטיסי בנק וכרטיסים משולבים⁴ ללקוחות בנק אגוד. ההסכמים המקוריים מעגנים את זכויות הצדדים, את הסדרי התפעול ואת מתן השירותים על ידי כאל ודיינרס, לגבי כרטיסים שיופקו במסגרת ההסכם.

בדומה להסכמים המקוריים, נקבעה גם בתוספות להסכמים תניית בלעדיות, והפעם בדרך של הענקת תגמול לבנק אגוד, בכפוף לעמידתו ביעדי הנפקה ושימושי אשראי בכרטיסי אשראי.⁵ על מנת שבנק אגוד יקבל את התגמול האמור, נדרש כי לפחות 75% מהכרטיסים המשולבים וכרטיסי האשראי החדשים אשר הונפקו במהלך השנה החולפת, יונפקו במסגרת ההסכמים עם כאל או עם דיינרס. בנוסף, נדרש כי בכל רגע נתון, שיעור כרטיסי האשראי הבנקאיים של לקוחות בנק אגוד, שהונפקו שלא על ידי כאל או דיינרס, לא יעלה על 15% מכלל מצבת כרטיסי האשראי הבנקאיים של לקוחות בנק אגוד (לאחר יום 1.7.2018 יעמוד שיעור זה על 18%).

ד. השפעת ההסדר על התחרות

בישראל פועלות היום שלוש חברות כרטיסי אשראי, העוסקות בסליקה ובתנפקה של כרטיסי חיוב ונמצאות כולן בבעלותם של ארבעה מתוך חמשת התאגידים הבנקאיים הגדולים בישראל: חברת ישראלכרט בע"מ נמצאת בשליטה של בנק הפועלים בע"מ, חברת לאומי קארד בע"מ מצויה בשליטה של בנק לאומי לישראל בע"מ וכאל מצויה, כאמור לעיל, בבעלות בנק דיסקונט לישראל בע"מ והבנק הבינלאומי הראשון לישראל בע"מ. כפועל יוצא מכך, תחום כרטיסי האשראי בישראל מאופיין במתאם גבוה יחסית בין זהות הבנק אליו משתייך חלקו לבין מנפיק כרטיסי האשראי הבנקאי אותו הוא נושא.

² גרעין השליטה בבנק מוחזק על ידי שלמה אליהו אחזקות בע"מ, ישעיהו לנדאו אחזקות (1993) בע"מ ונכסי דוד לובינסקי (אחזקות) 1993 בע"מ.

³ החלטה לפי סעיף 14 לחוק ההגבלים העסקיים, התשמ"ח-1988 בדבר מתן פטור מאישור בית הדין להסדר כובל להסכם בין: כרטיסי אשראי לישראל בע"מ, דיינרס קלוב ישראל בע"מ ובנק אגוד לישראל בע"מ **הגבלים עסקיים** 5001695 (1.12.2010).

⁴ כרטיסים המשמשים הן ככרטיס אשראי והן ככרטיס בנק.

⁵ במסגרת ההסכמים משנת 2010 הוענקה לבנק אגוד אופציה לרכישת אחזקות בכאל בתמורה לעמידה במספר תנאים וביניהן תניית בלעדיות, אשר תנאיה שונים במקצת מאלו הקבועים בתוספות להסכמים.

מאחר שבנק אגוד הוא אחד מהתאגידים הבנקאיים היחידים ללא קשרי בעלות עם חברת כרטיסי אשראי, עשויה להתקיים תחרות בין חברות כרטיסי האשראי על האפשרות להנפיק ללקוחותיו כרטיסי אשראי בנקאיים.

משכך, עולות מתניית הבלעדיות שבהסדר שני חששות עיקריים: החשש הראשון הוא כי תנייה זו תסייע לכאל לחסום את השוק בפני מתחרים אחרים, ובפרט, תפגע ביכולתם של מנפיקים עתידיים שאינם קשורים לבנק, להיכנס לתחום ולצבור בו נתחי שוק. כמו כן, עולה החשש כי תניית הבלעדיות תמנע, ולמצער תפחית, את התחרות בין חברות כרטיסי האשראי ביחס ללקוחות בנק אגוד, כך שלקוחות אלו יפגעו הן מבחינת המחיר אותו הם ידרשו לשלם והן מבחינת מגוון הכרטיסים שיוצע להם.

יחד עם זאת, בחינת ההסדר על הכבילה הכלולה בו הובילה אותי לכלל מסקנה, כי במקרה הנוכחי, משקלם של חששות אלו מועט יחסית, וזאת מהטעמים שלהלן.

ראשית, יצוין כי במקרה זה, החשש מחסימה של מנפיקים הוא קטן יחסית, מאחר ששיעור הלקוחות המושפעים מההסדר, מתוך כלל מחזיקי כרטיס אשראי בישראל, נמוך. זאת, מאחר שבנק אגוד מחזיק בנתח של כ-2.9% מסך הנכסים במערכת הבנקאית ומשקלו היחסי באשראי אף נמוך יותר (2.4%).⁶

שנית, ללקוחות בנק איגוד קיימות מספר אלטרנטיבות תחרותיות, המפחיתות את החשש מפגיעה בהם, ובנוסף, מקטינות אף את החשש מפני חסימת השוק בפני חברות כרטיסי אשראי אחרות, ובפרט בפני מנפיקים עצמאיים עתידיים. בהקשר זה יצוין כי מהמידע שנמסר על ידי בנק אגוד עולה כי חלק משמעותי מלקוחותיו מחזיקים בחשבון בנק נוסף בבנקים אחרים. ללקוחות אלה קיימת האפשרות להחזיק בכרטיס אשראי בנקאי נוסף, של בנק אחר, וזאת מבלי שידרשו להעביר את חשבונם לבנק אחר. כמו כן, גם ללקוחות בנק איגוד שאינם מחזיקים בחשבון בנק נוסף קיימת חלופה מסוימת בדמות כרטיסי אשראי חוץ-בנקאיים. כרטיס אשראי חוץ-בנקאי מונפק ישירות על ידי חברת כרטיסי האשראי, אף אם לחברה זו אין הסכם הנפקה עם הבנק שבו הוא מנהל את חשבון הבנק שלו.

שלישית, התוספות להסכמים מותרות עדיין בידי בנק אגוד את האפשרות להנפיק לחלק מלקוחותיו כרטיסי אשראי בשיתוף עם חברות כרטיסי אשראי אחרות. השיעור שנקבע לעניין זה בתוספות להסכמים גבוה משיעור הכרטיסים שמונפק בפועל בדרך זו, כך שבנק איגוד יכול להגדיל באופן משמעותי את מספר כרטיסי האשראי המונפקים ללקוחותיו על ידי חברות אחרות, מלבד כאל או דייגרס. גם אפשרות זו, מקהה את החשש מפני פגיעה בלקוחות בנק איגוד, ובפרט החשש מפני צמצום מגוון כרטיסי האשראי העומד בפניהם.

לטעמים שנסקרו לעיל יש להוסיף גם כי תניית הבלעדיות מותרת עדיין לבנק איגוד גמישות מסוימת, לאורך זמן, בבחירת המנפיקים של כרטיסי אשראי ללקוחותיו: אם הבנק אינו עומד בשיעורים

⁶ המפקח על הבנקים בנק ישראל, **מערכת הבנקאות בישראל סקירה שנתית 2014**. פרק א', עמ' 8. זמין ב: <http://www.boi.org.il/he/NewsAndPublications/RegularPublications/DocLib4/BankingSystemAnnualReport/skira14/%D7%A4%D7%A8%D7%A7%20%D7%90.pdf>. הנתונים נכונים ל נכון לדצמבר 2014.

שנקבעו בתוספות להסכמים, ההסכמים אינם מתבטלים מאליהם, אלא רק נשללת מבנק אגוד הזכות לקבל חלק מהמענקים השנתיים שנקבעו בהם. דהיינו, לחברות כרטיסי אשראי מתחרות עומדת האפשרות להציע לבנק אגוד הצעה משתלמת יותר, אשר תשכנע אותו, עוד במהלך חיי ההסכם, להנפיק דרכן אף בשיעורים הגבוהים מאלו שנקבעו בתוספות להסכמים.

חשש נוסף שעלה במהלך בחינת ההסדר, אשר נובע מפעילותן של חברות כרטיסי אשראי כמנפיקות כרטיסי חיוב חוץ בנקאיים, הוא שכתוצאה מההסדר ייפגע התמריץ של כאל להנפיק כרטיסים חוץ בנקאיים ללקוחות שהם בעלי חשבון בבנק אגוד. זאת, מכיוון שכאל רואה לנגד עיניה גם את רווחיה מההנפקה המשותפת עם בנק איגוד. בהתייחס לחשש זה, בחינת הרשות העלתה כי התחריש לפיו תבחר כאל להימנע מקידום מכירות או שיווק מוצרים ללקוחות רק משום שחלק קטן מלקוחות אלו עשוי להיות לקוחות של בנק אגוד נראה רחוק ובלתי סביר בייחוד על רקע היקף הלקוחות המצומצם יחסית של בנק אגוד.

הצדדים ביקשו כי הפטור יינתן למשך כל תקופת התוספת להסכם, קרי לתקופה של שש שנים. אולם, בעת הזו עומדות על הפרק הצעות משמעותיות הנוגעות לענפי הבנקאות, כרטיסי החיוב והאשראי הקמעונאי, אשר עשויות לשנות באופן משמעותי את התמונה התחרותית שפורטה לעיל, ובין היתר, להקל על כניסתם של מנפיקים חדשים, לרבות מנפיקים חוץ בנקאיים, ולקבוע תנאים הנוגעים לאופן ההפצה של כרטיסי חיוב על ידי בנק.⁷ לפיכך, החלטתי לקבוע את הפטור המבוקש לתקופה של שלוש שנים בלבד.

ה. סוף דבר

לאחר שנועצתי בוועדה לפטורים ולמיזוגים ראיתי לנכון להשתמש בסמכות הנתונה לי בסעיף 14 לחוק ולהעניק את הפטור המבוקש.

פטור זה מוגבל לתקופה של **שלוש שנים**.

בחתאם לסעיף 15(א) לחוק נתונה החלטתי זו לערר בתוך 45 יום בפני אב בית הדין להגבלים עסקיים על ידי איגוד עסקי, ארגון צרכנים וכל אדם העלול להיפגע מההסדר הכובל.

אורי שוורץ

הממונה על הגבלים עסקיים (בפועל)

ירושלים, 30 בדצמבר 2015

י"ח בטבת התשע"ו

⁷ ראו לדוגמא את המלצות הביניים של הוועדה להגברת התחרותיות בשירותים הבנקאיים והפיננסיים הנפוצים בישראל (14.12.2015) זמין ב:

<http://mof.gov.il/Committees/Pages/competitivenessCommittee.aspx>